

Tidsskrift for
kulturhistorie og
lokalhistorie
Udgivet af
Dansk historisk
Fællesråd

fortid og
nutid

1992

FORTID OG NUTID 1992

Udg. af Dansk historisk Fællesråd, c/o Landsarkivet for Sjælland m.m., Jagtvej 10, 2200 København N.
Redigeret af arkivar, cand.mag. Peter Bondesen, arkivar, cand.phil. Inge Bundsgaard, universitetsdocent,
dr.phil. Karl-Erik Frandsen, arkivar, mag.art. Michael H. Gelting og arkivar, cand.mag. Jørgen Thomsen.
Redaktionsadresse: Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, 1218 København K, tlf. 33 92 23 39.

Tryk: AiO Tryk as, Odense

Udgivet med støtte fra Statens humanistiske forskningsråd og Kulturministeriet.

ISSN 0106-4797

Universitetsbiblioteket
Amager
København

2. 2

Indhold 1992

Indledning 1

Artikler

Helle Blomquist: Kager og legetøj.
Første positivliste for levnedsmidler. 2

Henrik Harnow: Industriel arkæologi
– modefænomen eller tiltrængt
nybrud? 253

Caspar Jørgensen: Bevaring, gen-
anvendelse og fredning af industria-
lismens fabrikker 273

Hans Kirchhoff: Tanker om mod-
standskampen på museum. I anled-
ning af Frihedsmuseets nyopstilling. 141

Anne Knudsen: Antipolitikens histo-
rie. Nye værker om identiteternes
apoteose 229

Else Mølgaard og Ole Schou Vester-
bæk: Fortidsformidler, men hvor-
dan? En analyse af det billede, de
kulturhistoriske museumsud-
stillinger tegner af fortiden 101

Gitte Lundager Rausgaard: Kom-
munestyrets indhold og funktion –
en relevant forskningsopgave? 174

Poul Sverrild: Forstaden – byens
forlængelse – ny by – eller? 237

Ditlev Tamm og Jens Chr. V. Johan-
sen: Kongens ting, byens ting og
bondens ting – studier i det danske
retssystem 1500–1800. 73

Paul G. Ørberg: Introduktion til
dansk kirkebogs- og præstehistorie
via en gammel kirkebog. Øse-Næs-
bjerg 1646–1722 154

Debat

Ester Boserup: En kommentar til
Thorkild Kjærgaards disputats om
Danmarks grønne revolution. 54

Steen Busck: En modelbyggers pro-
blemer 51

Dan Ch. Christensen: Kvælstof – jern
– hoveri 33

Sofus Christiansen: Revolutionen, der
blev borte 31

Karl-Erik Frandsen: Økologisk krise
og grøn revolution 16

Ingrid Henriksen: Bonde eller homo
oeconomicus? 46

Jens Holmgaard: Et par kontrarevolu-
tionære kommentarer til en revolu-
tionær bog 41

Johs. Lind: Kirken og justitsen. Nogle
føddoter til Ditlev Tamms og Jens
Chr. V. Johansens artikel om det
danske retssystem 293

Birgit Løgstrup: Tese eller ej – Fag-
overskridende disputats om den
danske revolution 1500–1800 37

Gunnar Solvang: En kommentar til
Lise Andersens anmeldelse af
»Vadehavsbønder på Rømø« 296

Bent Aaby: Den økologiske baggrund
for bogen »Den danske Revolution
1500–1800« – en opposition 23

Anmeldelser

Inge Adriansen: Ivan fra Odessa.
Krigsfanger i Nordlesvig og Dan-
mark 1914–20 (Bent Blüdnikow) ... 67

Arkivernes Informationsserie. Finn
Andersen: Selv dødsboer fortæller.
Skifteretssager og deres brug. – Ole
Degn: Alle skrives i mandtal. Folke-
tællinger og deres brug. – N. H.
Frandsen: Foreningshistorie og
retsbetjentarkiver. – Margit Mogen-
sen og Erik Nørr: Menighedsrådene
og deres arkiver. – Arne Møller
Pedersen: Brand, vand, mug og
grimme dyr. – Jørgen Nybo Ras-
mussen: Kort – om kort og teg-
ninger. – Sigurd Rambusch: Væl-
gere i organisation. Om vælgerfor-
eningshistorie. – Poul Thestrup:
Pund og alen. Danske mål- og
vægtenheder fra 1683-reformen til i
dag. – Poul Thestrup: Mark og
skilling, kroner og øre. Penge-
enheder, priser og lønninger i Dan-
mark i 350 år (1640–1989). – Hans

Worsøe: Amtmanden var med til det hele. Amtsarkiver og deres brug. – Paul G. Ørberg: Hvad præsten skrev – i kirkebogen. Kirkebøger og deres brug (Peter Korsgaard)	210	Jørgen Fink: Butik og værksted. Erhvervslivet i stationsbyerne 1840–1940 (Carl Erik Andresen)	302
Søren Balle: Statsfinanserne på Christian III's tid (Claus Rafner)	299	Brita Flou: Hugo Matthiessens Grenaa og omegn (Peter Korsgaard)	68
Jørgen H. Barfod: Folkets oprør. Modstandskamp på Amager (Karl-Erik Frandsen)	70	Folketællingen 1845. Store Magleby Sogn. Sokkelund Herred. Københavns Amt. Udg. Kurt Guldborg Larsen (Karl-Erik Frandsen)	65
Henrik Becker-Christensen: Det tyske mindretal i Nordslesvig 1920–1932. Bd. 1–2 (Nils Vollertsen)	205	Benedicte Fonnesbech-Wulff: Ulkerup. Historien om en nedlagt skovlandsby i Odsherred (Gunnar Solvang)	127
Per Boje m.fl. (red.): Folkestyre i by og på land. Danske kommuner gennem 150 år (Morten Mortensen)	129	Arne Gammelgaard: Fra sogn til storkommune. Kommunalt selvstyre i 150 år (Harry Christensen)	130
Hans Bonde: Mandighed og sport (Jørn Hansen)	132	Godsarkiver. Universitetets og Kommunitetets gods. Registratur (Jeppe Tønsberg)	213
Michael Christensen (udg.): Dimittender og lærere. Jelling Statsseminarium 1841–1991 (Søren Ehlers)	131	Gustav Henningsen: Heksejægeren på Rugård. De sidste trolddomsprocesser i Jylland 1685–87 (Karl-Erik Frandsen)	62
Tom Christensen: Lejre – syn og sagn (Niels Lund)	298	Lars N. Henningsen og Jørgen Hamre: Dansk biblioteksvirke i Sydslesvig – et bidrag til grænse-landets kulturhistorie 1841–1891–1921–1991 (Jørgen Thomsen)	139
Ingeborg Christmas-Møller: Djalma Lunds Gaard. En købmandsgård i Roskilde 1790–1990 (Karl-Erik Frandsen)	64	Hertug Hans Hospitalet i Haderslev (Karl-Erik Frandsen)	60
Danmarks middelalderlige skattefund. Jørgen Steen Jensen m.fl. (Niels Lund)	298	Poul Holm: Kystfolk. Kontakter og sammenhænge over Kattegat og Skagerrak ca. 1550–1914 (Kirsten Monrad Hansen)	300
Dansk Identitetshistorie. 1, Fædreland og modersmål 1536–1789. 2, Et yndigt land 1789–1848. Red. Ole Feldbæk (Alex Wittendorff)	123	Leif Ingvorsen (udg.): Som de huskede det. Jelling Statsseminarium 1841–1991 (Søren Ehlers)	131
Holger Dyrbye: Hugo Matthiessens Odense (Peter Korsgaard)	68	Erik Bartram Jensen: Madsens billeder 1915–37. Amatørfotografier af eget arbejdsliv (Karen Kræmer)	135
Nina Fabricius: Vestjyske småbyer i udvikling eller afvikling? Skovlund, Gårde og Strellev (Gunnar Solvang)	209	Kurt Balle Jensen og Keld Dalsgaard Larsen: Alderslyst fra sandmark til by (Holger Dyrbye)	303
Søren Federspiel og Erik Bartram Jensen: »... i Esbjerg var der større chancer« – Arbejdsmændenes historie i Esbjerg 1890–1990 (Morten Mortensen)	133	Tage Kampmann: Kun spiren frisk og grøn... Læreruddannelse 1945–1991 (Søren Ehlers)	138
Ole Fenger og Chr. R. Jansen (red.): Jydske Lov 750 år (Annette Hoff)	200	Tage Kampmann: Skolegang i Høllerup 1924–1936 og cykelvikar i Gentofte 1940–1943 – i skolehistorisk perspektiv (Niels Andersen)	204

Hans Kirchhoff (red.): 1940 – Da Danmark blev besat. Historisk status på 50 års afstand (Claus Øgendahl)	137	Dorthe Petersen: Thue og hans tid – skæbner, oplevelser og hverdag under Danmarks besættelse 1940–1945 (Claus Øgendahl)	208
Rud Kjems og Niels Mortensen (red.): Et almindeligt hjem – bare større. P. Sabroes Børnehjem i Skive 1920–1991 (Henning Ringgaard Lauridsen)	136	Plov og pen. Festskrift til Svend Gissel 4. januar 1991 (Per Grau Møller) . .	58
Kommunearkiver, Møn III. Supplement og rettelser (Jeppe Tønsberg) .	213	Peter Ravn: Erindringer (Søren Eigaard)	71
Det kongelige danske Kunstkammer 1737, bd. I–II, ved Bente Gundestrup (H. D. Schepelern)	60	Rosenholm. Red. Frits Nicolaisen (Margit Mogensen)	61
Et lille stykke Kulturhistorie. Peder Kroghs erindringer 1827–54. Ved Tyge Krogh (Knud Holch Andersen)	203	Ole Rostock: Nogle til 808 skandinaviske skjoldholdere (Nils G. Bartholdy)	214
Haakon Bennike Madsen og Erland Porsmose (udg.): Næsbyhoved lens regnskaber 1502–1511 (Ole Degn) . .	126	Georg Simon: Gotisk skrift. Læsning af slægts- og lokalhistoriske kilder. 2. rev. udg. (Hasse Neerbek)	305
Lars Bjørn Madsen: Helsingør Toldkammer (Erik Gøbel)	302	Skatkisten. Arkivalier og historier fra Landsarkivet. Red. Chr. R. Jansen (Thomas Bloch Ravn)	63
Liv Marthinsen: Gå til kommunearkivet med lokalhistoriske problemstillinger (Birgitte Dedenroth-Schou) . .	304	Skolearkiver, Tornved. Registratur (Jeppe Tønsberg)	213
Henning Mathiesen: Hertugens Folk. Landbrugerne under Rønhave og Sønderborg Ladegård i tiden inden udskiftningen (Margit Mogensen) . .	201	Gunnar Solvang: Vadehavsbønder på Rømø. Landbrugsudvikling og livsvilkår i det 20. århundrede (Lise Andersen)	135
Hanne Mehl (udg.): Dagligliv og lærerkår. A. P. A. Kolstrups optegnelser fra Thyborøn 1895–1904 (Knud Holch Andersen)	134	Henrik Stevnsborg: Politiet 1938–47. Bekæmpelse af spionage, sabotage og nedbrydende virksomhed (Henrik Lundbak)	206
Jens Möller: Godsen och den agrara revolutionen. Arbetsorganisation, domänstruktur och kulturlandskap på skånska gods under 1800-talet (Claus Bjørn)	202	Søg – og I skal finde. Veje til kvinders historie i arkiver og samlinger. Red. Karen Hjorth m.fl. (Lise Skjøt-Pedersen)	64
Karl Nielsen: Vor mand og råd. Bjørn Andersen til Stenalt, Bjørnsholm og Vår 1532–1583 (Poul Grindert-Hansen)	59	Leo Thellefsen: Fjernere end Orion. Drengetid 1915–21 ved Limfjorden (Knud Holch Andersen)	69
Erik Helmer Pedersen: Godsdrift og velgørenhed. Det Classenske Fideikommis 1942–1992 (Hasse Neerbek)	304	Mikael Venge: Det gamle Aalborghus. Told og skatter på Christian II's tid (Ole Degn)	126
Olga Pedersen: Aastrup sogn fra udskiftning til andelsbevægelse (Claus Bjørn)	202	Erik Voss (red.): Fra Fiskerleje til Forstad. Strandhuse i det 20. århundrede (Holger Dyrbye)	70
		Inger Wiene: En historie om kvindelige håndværkere i 200 år (Birte Broch)	128
		Birgitte Wistoft m.fl.: Elektricitetens Aarhundrede. Dansk elforsynings historie. Bd. 1: 1891–1940 (Peter Fransen)	65

Oversigter

Jørgen Dieckmann Rasmussen: De lokallistoriske årbøger 1991	306
--	-----

Meddelelser

Dansk Historisk Fællesråds repræsen- tantskabsmøde i Helsingør den 10. maj 1992	215
De historiske tidsskrifter i dag – og i morgen	225
Nordisk historikermøde i Oslo august 1994	72